

นิพนธ์ต้นฉบับ

ผลของโปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ของวัยรุ่นตอนต้น

ภาลิต ศิริเทศ*

*สาขาสารณสาธารณสุขศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบกึ่งทดลองชนิดมีกลุ่มเปรียบเทียบ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ที่ประยุกต์ใช้แนวคิดทักษะชีวิตร่วมกับกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 กลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เป็นนักเรียนของโรงเรียนชุมชนวัดบางช้างนอก จำนวน 35 คน และกลุ่มเปรียบเทียบเป็นนักเรียนของโรงเรียนวัดคลองตัน จำนวน 35 คน ได้รับการเรียนการสอนปกติ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มเลือกโรงเรียนคู่ที่สมัครใจเข้าร่วมวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังนี้ ชุดที่ 1 คือ โปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และชุดที่ 2 คือ แบบสอบถามชนิดตอบด้วยตนเอง แบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบวัดความรู้เรื่องเพศมีความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.75 ส่วนที่ 2 แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมเสี่ยงที่จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์มีความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.72 ส่วนที่ 3 แบบวัดทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่มีความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.81 และส่วนที่ 4 แบบวัดทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารมีความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.79 วิเคราะห์ข้อมูลโดยร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Chi – square test, Independent t-test และ Paired t-test

พบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เรื่องเพศ ทักษะการคิดวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมเสี่ยงที่จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ ทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา และทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร สูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ และสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$)

สรุป จากผลการทดลองแสดงให้เห็นว่า โปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ได้ผลดีกว่าเรียนการสอนปกติ สามารถนำรูปแบบของโปรแกรมไปประยุกต์ใช้ร่วมกับการเรียนการสอนปกติได้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นไป

คำสำคัญ: โปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิต, พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ, วัยรุ่นตอนต้น

Article info:

Received: Jul 24, 2019

Revised: Oct 5, 2019

Accepted: Oct 28, 2019

Original article

Effect of life-skills development program on the prevention of sexual-risk behaviors in early adolescents

Phasit Sirited*

*Public Health Program, Faculty of Nursing, Phetchaburi Rajabhat University

Abstract

This study is a quasi-experimental study pretest and posttest design. The purpose of this study was to investigate the effects of a life skills development program on the prevention of sexual risk behaviors which applied the life skills concept to the participatory learning process. The samples were students in Prathomsuksa 5 and 6. The experimental group of 35 students received a life skills development program to prevent sexual risk behaviors at Wat Bang Sai Nork Community School. And the comparison group was made of 35 students of Wat Khlong Tan School where they received a normal teaching method. The samples were randomly selected from the participating schools. The instruments used in the study were divided into 2 sets. Set 1 was a life skills development program to prevent sexual risk behaviors, and Set 2 was a self-administered questionnaire divided into 4 parts as follows: Part 1 is the sex education measure which has the validity at 0.75, Part 2 is the analytical thinking skills for risky behaviors that lead to sexual assault with a validity at 0.72, Part 3 is decision-making and problem-solving skills with a validity tested at 0.81, and Part 4 is measurement of communication skills and confidence with a validity at 0.79. The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation Chi – square test, Independent t-test and Paired t-test.

The result was found that after the experiment, analytical thinking about risky behaviors, part 2, that leads to sex, decision making and problem solving (part 3), and communication and interpersonal skills (part 4) are higher than the comparison group and higher than before pre-test significantly ($p < 0.001$).

This study can conclude that a life skills development program to prevent sexual risk behaviors is better than normal teaching. The program can be applied in conjunction with regular instruction to improve the skills of early adolescence

Keywords: Life skills development program, sexual risk behaviors, early adolescents

คณะสาธารณสุขศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Faculty of Public Health, Ubon Ratchathani Rajabhat University

Ubon Ratchathani Rajabhat University

บทนำ

วัยรุ่น เป็นวัยช่วงรอยต่อระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ และมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่มีความสำคัญที่สุด คือ การเปลี่ยนแปลงของระบบฮอร์โมนเพศ ที่ทำให้วัยรุ่นมีความพร้อมในอารมณ์และกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามเพิ่มมากขึ้น (วิโรจน์ อารีย์กุล, 2553) ประกอบกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งแนวทางการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมในขณะที่โครงสร้างทางสังคมไทยยังไม่สามารถปรับตัวได้ทัน จึงส่งผลให้เกิดการซึมซับเอาวัฒนธรรมต่างๆ เข้ามาโดยเฉพาะวัฒนธรรมทางตะวันตก เกิดพฤติกรรมลอกเลียนแบบโดยขาดวิจารณญาณ ซึ่งบางพฤติกรรมขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมไทยส่วนใหญ่ จนก่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบที่รุนแรงในวงกว้าง โดยเฉพาะปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น (อินันท์ วิทเนตรวงศ์, 2553)

สถานการณ์อนามัยการเจริญพันธุ์ ในวัยรุ่นและเยาวชน ปี 2560 (สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์, 2561) ทำการสำรวจในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี 5 พบว่า อายุเฉลี่ยของนักเรียน เมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก ในเพศชายและหญิง อยู่ที่ 15.2 ปี ร้อยละของนักเรียนเคยมีเพศสัมพันธ์จากปี 2558-2560 ในเพศชายพบ ร้อยละ 24.2, 25.9 และ 25.9 ตามลำดับ ในเพศหญิงพบ 18.2, 18.7 และ 17.7 ตามลำดับ และจากรายงานการดำเนินงานคลินิกวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า อายุเฉลี่ยของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกทั้งชายและหญิงอยู่ที่ 14.5 และสาเหตุหลักของการตั้งครรภ์ในมารดาวัยรุ่นพบร้อยละ 60 ขาดความรู้ในการคุมกำเนิด (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2561) ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นกับวัยรุ่นทั้งหญิงและชายจึงควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในประเด็นพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศทั้ง 2 กลุ่มไม่ควรเน้นไปที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และควรป้องกันโดยให้การความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัยตั้งแต่ช่วงประถมศึกษาตอนปลาย

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศที่เกิดขึ้นในกลุ่มวัยรุ่นส่งผลกระทบต่อตัววัยรุ่นเอง ครอบครัว สังคม รวมถึงประเทศชาติที่ต้องการดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ซึ่งพบว่าสถานการณ์ทางเพศของวัยรุ่นมีความรุนแรงและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

เรื่อยๆ คือ การตั้งครมไม่พร้อม การทำแท้ง ผลกระทบที่เกิดจากวัยรุ่นไปทำแท้งที่ไม่ปลอดภัย การติดเชื้อเอชไอวีและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นเกิดขึ้นจากปัจจัย 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ ธรรมชาติวัยที่มีการพัฒนาของร่างกายอย่างต่อเนื่อง ระดับการคิดวิเคราะห์ และปัจจัยภายนอกบุคคล ได้แก่ การเข้าถึงสื่อ เทคโนโลยี ลักษณะการเลี้ยงดูและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เป็นต้น (สายฝน เอกวรังกูร, 2556) และจากการศึกษาของ อนุชิต วรภา (2558) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นที่ศึกษา ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเข้าถึงสื่อกระตุ้นอารมณ์ทางเพศ การดูแลเอาใจใส่ของผู้ปกครอง และอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน แสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นตอนต้นอาจจะขาดทักษะชีวิตเหมาะสมกับวัย เช่น การคิดวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเอง หรือขาดทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องเนื่องด้วยยังขาดวุฒิภาวะและอาจจะขาดทักษะในการสื่อสารกับเพื่อนเนื่องจากในกลุ่มวัยรุ่นยังยึดกลุ่มเพื่อนเป็นสำคัญทำให้ถูกชักจูงไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1994) ได้ให้ความหมาย "ทักษะชีวิต" ว่าเป็นความสามารถในการปรับตัว และมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง เมื่อต้องเผชิญและต่อสู้กับสถานการณ์ที่ทำลายในชีวิตประจำวัน ได้อย่างเหมาะสมมีประสิทธิภาพ และยังสามารถก่อให้เกิดสภาวะสุขภาพจิตที่ดี มีการปรับตัวรวมทั้งยังมีพฤติกรรมที่เหมาะสมแม้ว่าจะต้องเผชิญสถานการณ์ที่กดดัน กระทรวงสาธารณสุขได้จัดองค์ประกอบของทักษะชีวิตตามองค์การอนามัยโลกแบ่งเป็น 5 คู่ คือ 1) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ 2) การตระหนักรู้ในตนและการเข้าใจผู้อื่น 3) การสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 4) การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหา และ 5) การจัดการกับอารมณ์ และการจัดการกับความเครียด จากองค์ประกอบทั้ง 5 คู่ ข้างต้นนำมาจัดแบ่งตามพฤติกรรมการเรียนรู้ได้ 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านพุทธิพิสัย (ด้านปัญญา

ความคิด) ประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์ และความคิดวิเคราะห์วิจารณ์ 2) ด้านจิตพิสัย (ด้านจิตใจ) ประกอบด้วย ความตระหนักรู้ในตนเอง และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และ 3) ด้านทักษะพิสัย (ด้านการกระทำ) ประกอบด้วย การสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา และการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำทักษะชีวิตบางตัวที่สำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมาประยุกต์ใช้ในโปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ดังนี้ คู่ที่ 1 นำมา 1 ทักษะ คือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คู่ที่ 3 การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และคู่ที่ 4 การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหา

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning) (กรมสุขภาพจิต, 2543) เป็นหลักการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยมีพื้นฐานสำคัญ คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย 1) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experience) จะช่วยให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตนมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้ 2) การสะท้อนความคิด และถกเถียง (Reflex and discussion) ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน 3) เข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด (Understanding and conceptualization) ผู้ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอดอาจเกิดขึ้นโดยผู้เรียนเป็นฝ่ายริเริ่มแล้วผู้สอนช่วยเติมแต่งให้สมบูรณ์หรือในทางกลับกัน ผู้สอนเป็นผู้นำทางและผู้เรียนเป็นผู้สานต่อจนความคิดนั้นสมบูรณ์เป็นความคิดรวบยอด และ 4) การทดลองหรือประยุกต์แนวคิด (Experiment/ Application) ผู้เรียนนำการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ จนเกิดเป็นแนวทางการปฏิบัติของผู้เรียนเอง

จากสถานการณ์และผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ความรู้ และข้อมูลต่างๆ ที่วัยรุ่นควรได้รับรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศยังที่มีอาจไม่เพียงพอที่จะช่วยให้วัยรุ่นสามารถรับมือกับเหตุการณ์ และแรงกดดันที่เกิดขึ้นภายในสังคมปัจจุบันที่วัยรุ่นกำลังเผชิญ การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง

พัฒนาให้วัยรุ่นมีทักษะต่างๆ ที่มีความจำเป็นในการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยจึงได้คิดโปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ โดยการนำเอาแนวคิดทักษะชีวิตในบางคู่ที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มทักษะต่อการป้องกันตนเองจากพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมาดำเนินกิจกรรมผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การสร้างประสบการณ์หรือถ่ายทอดประสบการณ์ การสะท้อนความคิด/อภิปรายผล สรุปความคิดรวบยอด และการประยุกต์แนวคิด นำมาเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ตามเนื้อหาเกี่ยวกับการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ โดยใช้กระบวนการกลุ่มเน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมสูงสุด โดยให้นักเรียนได้ร่วมกันอภิปรายกลุ่ม ฟังการบรรยายจากผู้วิจัย การใช้กรณีศึกษา เปิดวิดีโอคลิป และการแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น ซึ่งวิธีการนี้สอดคล้องกับรูปแบบงานวิจัยของกนิษฐา จำรูญสวัสดิ์ และคณะ (2553) เรื่องการพัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่อป้องกันความรุนแรงทางร่างกายและทางเพศในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร และสอดคล้องกับงานวิจัยของเนตรพราย ปัญญชุนห์ และคณะ (2552) เรื่อง การสร้างเสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนหญิงมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้วัยรุ่นสามารถเผชิญกับปัญหาต่างๆ และการให้ความรู้หรือคำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องเพศและวิธีการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่ต้อง ทำให้วัยรุ่นมีความรู้ที่ถูกต้อง เกิดกระบวนการที่มีการยับยั้งชั่งใจ และสามารถตัดสินใจมีเพศสัมพันธ์เมื่อมีวุฒิภาวะ เป็นการป้องกันปัญหาที่จะเกิดกับตนเอง ครอบครัว และสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เรื่องเพศ และทักษะชีวิตในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ก่อนและหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ
2. เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เรื่องเพศ และทักษะชีวิตในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มทดลอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยกึ่งทดลองชนิดมีกลุ่มเปรียบเทียบ (Quasi – experimental study pretest and posttest design with non – equivalent control group) โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ โดยกลุ่มทดลองจะได้รับโปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ โดยกำหนดระยะเวลาการจัดกิจกรรมทั้งหมด 3 ครั้ง แต่ละกิจกรรมห่างกัน 1 สัปดาห์ ประกอบด้วยแผนการสอน 3 แผนการสอนดังนี้ แผนการสอนที่ 1 เรื่อง วัยใสเข้าใจเรื่องเพศ แผนการสอนที่ 2 เรื่อง พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศคือเรื่องที่ต้องรู้ และแผนการสอนที่ 3 เรื่อง ทักษะชีวิตคือสิ่งจำเป็น แต่ละกิจกรรมใช้เวลาในการจัดกิจกรรม 1 ชั่วโมง ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบจะได้รับการเรียนการสอนตามปกติ และภายหลังสิ้นสุดการทดลองแล้วผู้วิจัยจะเข้าไปจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องเพศ และทักษะชีวิตในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ จำนวน 1 ครั้ง แก่กลุ่มเปรียบเทียบใช้เวลา 2 ชั่วโมง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย/หญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ปีการศึกษา 2560 ทำการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงตามเกณฑ์คุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นโรงเรียนที่ทีมผู้บริหารให้ความอนุเคราะห์ในการเข้าร่วมวิจัย โดยมีการจัดชั่วโมงให้ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินกิจกรรมได้ จากนั้นสุ่มเลือกโรงเรียนคู่ที่สมัครใจเข้าร่วมวิจัย 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนชุมชนวัดบางซ้ายนอกเป็นกลุ่มทดลอง และโรงเรียนวัดคลองตันเป็นกลุ่มเปรียบเทียบ จำนวนกลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 35 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบเชิงเนื้อหา ความสอดคล้องของกิจกรรม วัตถุประสงค์ วิธีการ และการประเมินผล โดยผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 3 ท่าน ประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ชุด ดังนี้

1) โปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ที่ประยุกต์ใช้แนวคิดทักษะชีวิตร่วมกับกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 3 แผนการสอน ดังนี้ แผนการสอนที่ 1 เรื่อง วัยใสเข้าใจเรื่องเพศ แผนการสอนที่ 2 เรื่อง พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศคือเรื่องที่ต้องรู้ และแผนการสอนที่ 3 เรื่อง ทักษะชีวิตคือสิ่งจำเป็น

2) แบบสอบถามชนิดตอบด้วยตนเอง มีทั้งหมด 4 ส่วน ที่ผ่านการหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือแต่ละชุดโดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบวัดความรู้เรื่องเพศมีความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.75

ส่วนที่ 2 แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมเสี่ยงที่จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์มีความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.72

ส่วนที่ 3 แบบวัดทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่มีความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.81

ส่วนที่ 4 แบบวัดทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารมีความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.79

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ทดสอบสมมติฐานทางสถิติในการวิจัยครั้งนี้โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นเกณฑ์ในการยอมรับสมมติฐาน และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ มีดังนี้

1. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เรื่องเพศ และทักษะชีวิตรายด้านในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ภายในกลุ่มทดลองและภายในกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการทดลอง ด้วยสถิติ Paired t-test

2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เรื่องเพศ และทักษะชีวิตรายด้านในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการทดลอง ด้วยสถิติ Independent t-test

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบคะแนนความรู้เรื่องเพศ และทักษะชีวิตรายด้านในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการทดลอง

ก่อนการทดลอง พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เรื่องเพศในกลุ่มทดลอง (5.06 ± 1 คะแนน) ไม่แตกต่างไปจากกลุ่มเปรียบเทียบ (5.66 ± 1.21 คะแนน) ($p=0.27$) ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมเสี่ยงที่จะนำไปสู่

การมีเพศสัมพันธ์ในกลุ่มทดลอง (6 ± 1.26 คะแนน) ไม่แตกต่างไปจากกลุ่มเปรียบเทียบ (6.26 ± 1.31 คะแนน) ($p=0.65$) ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา (4.71 ± 0.86 คะแนน) ไม่แตกต่างไปจากกลุ่มเปรียบเทียบ (5.03 ± 0.78 คะแนน) ($p=0.12$) และค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (2.49 ± 0.78 คะแนน) ต่ำกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ (2.63 ± 0.84 คะแนน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) ดังตารางที่ 1

หลังการทดลอง พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เรื่องเพศ และทักษะชีวิตในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมเสี่ยงที่จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ ทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา และทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร ในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.001$) ดังนั้น ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เรื่องเพศ (8.91 ± 0.91 และ 5.71 ± 1.1 คะแนน) ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมเสี่ยงที่จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ (8.34 ± 1.41 และ 5.11 ± 0.99 คะแนน) ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา (6.57 ± 0.92 และ 4.31 ± 0.72 คะแนน) และค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (4.1 ± 1.03 และ 2.11 ± 0.80 คะแนน) ดังตารางที่ 1

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนความรู้เรื่องเพศ และทักษะชีวิตรายด้านในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ก่อนและหลังการทดลอง ในกลุ่มทดลอง

ผลการวิจัย พบว่า หลังการทดลอง ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เรื่องเพศ และทักษะชีวิตในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมเสี่ยงที่จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ ทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา และทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.001$) ดังนั้น ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เรื่องเพศ (5.06 ± 1 และ 8.91 ± 0.92 คะแนน) ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมเสี่ยงที่จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ (6 ± 1.26 และ 8.34 ± 1.41 คะแนน) ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา (4.17 ± 0.86 และ 6.57 ± 0.92 คะแนน) และค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร (2.49 ± 0.78 และ 4.06 ± 1.03 คะแนน) ดังตารางที่ 2

3. ผลการเปรียบเทียบคะแนนที่เปลี่ยนแปลงไปด้านความรู้เรื่องเพศ และทักษะชีวิตรายด้านในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่เปลี่ยนแปลงไปในด้านต่างๆ ดังนี้ ความรู้เรื่องเพศ และทักษะชีวิตในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมเสี่ยงที่จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ ทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา และทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร ในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.001$) ดังตารางที่ 3

อภิปรายผลการวิจัย

โปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ที่ประยุกต์ใช้แนวคิดทักษะชีวิตร่วมกับกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมส่งผลให้ นักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมวิจัยมีความรู้เรื่องเพศ และทักษะชีวิตในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสูงขึ้น และสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้รับโปรแกรม อาจสืบเนื่องมาจากแผนการสอนที่มีเนื้อหามุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถอธิบายถึงภาวะเสี่ยงที่จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น และมุ่งเน้นให้นักเรียนมีทักษะในการแสดงออกอย่างถูกต้องและเหมาะสม มีการแสดงออกเพื่อปรับความคิดเห็นหรือความรู้สึกให้เป็นไปในทางบวก โดยใช้กระบวนการกลุ่มที่ผู้วิจัยเน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมสูงสุด ด้วยกิจกรรมอย่างหลากหลาย เช่น การอภิปรายกลุ่ม การบรรยาย การใช้กรณีศึกษา เปิดวิดีโอคลิป และการแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี วรรณมาลี และคณะ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง โปรแกรมพัฒนาเจตคติต่อบทบาททางเพศ และทักษะชีวิตต่อการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชายระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดพิจิตร พบว่า หลังการทดลอง ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ เจตคติต่อบทบาททางเพศ และทักษะชีวิตต่อการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ และสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.001$) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชา นุนนาค และคณะ (2556) ได้

ศึกษา ประสิทธิภาพของโปรแกรมทักษะชีวิตในการป้องกัน พฤติกรรมเสี่ยงที่นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดนครปฐม พบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีความตระหนักในตนเอง ความภาคภูมิใจใน ตนเอง ทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ทักษะการสื่อสาร และพฤติกรรมป้องกันความเสี่ยงที่นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ เพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองและเพิ่มขึ้นสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ณัฐกฤตา ศิริโสภณ และคณะ(2558) ได้ศึกษา ประสิทธิภาพของโปรแกรมการสร้างเสริมทักษะชีวิตทาง เพศศึกษาต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการป้องกันความ เสี่ยงทางเพศของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบางหลวงวิทยา จังหวัดนครปฐม พบว่า ภายหลังการ ทดลอง กลุ่มทดลองมีทักษะและพฤติกรรมการป้องกันความ เสี่ยง ทางเพศดีกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 และยังมีทักษะและพฤติกรรมการป้องกัน ความเสี่ยงทางเพศดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันวิสาข์ บัวลอย และคณะ (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพ ของโปรแกรมการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาเพื่อป้องกันพฤติกรรม เสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอสามพรานจังหวัดนครปฐม พบว่า ภายหลังการทดลอง

กลุ่มทดลองมีการตระหนักรู้ในตนเองเรื่องการมีพฤติกรรมเสี่ยงที่ นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ ความสามารถในการคิดและการ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผลเพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ และ ความสามารถในการสื่อสารเพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ เพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$)

ข้อเสนอแนะ

โรงเรียนควรนำโปรแกรมนี้ไปใช้ร่วมกับการเรียน การสอนในรายวิชาสุขศึกษาในหัวข้อเพศศึกษา โดยเน้นการ เรียนรู้จากตัวแบบ ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันมีการแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นหรือประสบการณ์ ทำให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติด้วย ตนเองแล้วนำไปสู่การพัฒนาทักษะที่ชีวิตที่เกี่ยวข้องในการ ป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ที่อาจก่อให้เกิดปัญหาต่อ สังคม ครอบครัว และตัววัยรุ่นเอง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้เป็นอย่างดีผู้วิจัย ขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนวัดบางช้างนอก และ โรงเรียนวัดคลองตัน รวมถึงคณะอาจารย์ และนักเรียนที่ได้ให้ ความร่วมมือในการศึกษาครั้งนี้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา จำรูญสวัสดิ์, จรรยาพร สุภาพ และวิรัตน์ กิตติพิชัย. (2553). การพัฒนาทักษะการสื่อสารเพื่อป้องกันความรุนแรงทางร่างกายและทางเพศในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร. **วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา**. 8(1), 70-83.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2543). **คู่มือการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม**. นนทบุรี: โรงพิมพ์วงศกมลโปรดักชั่น.
- กลุ่มงานส่งเสริมสุขภาพ. (2561). **รายงานการดำเนินงานคลินิกวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
- ณัฐกฤตา ศิริโสภณ, จิตตารีย์ เขียวสุทัศน์ และสมคิด ปรานภัย. ประสิทธิภาพของโปรแกรมการสร้างเสริมทักษะชีวิตทางเพศศึกษาต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การป้องกันความเสี่ยงทางเพศของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนบางหลวงวิทยา จังหวัดนครปฐม. **วารสารวิชาการ สถาบันการพลศึกษา**. 7(3), 89-103.
- เนตรทราย ปัญญชนน, ธราดล เก่งการพาณิชย์, สุปรียา ต้นสกุล และสุพร อภินันท์เวช. (2552). การเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. **วารสารสุขภาพศึกษา**. 32(11), 32-41.
- ริษา บุญนา, ลักษณา เดิมศิริกุลชัย, ภรณ์ วัฒนสมบุรณ์ และอาภาพร เผ่าวัฒนา. (2556). ประสิทธิภาพของโปรแกรมทักษะชีวิตในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงที่นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดนครปฐม. **วารสารสาธารณสุขศาสตร์**. 43(1), 80-93.
- วันวิสาข์ บัวลอย, มณีรัตน์ ชีระวิวัฒน์, ภรณ์ วัฒนสมบุรณ์ และนิรัตน์ อิมามิ. (2557). ประสิทธิภาพของโปรแกรมการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอสามพรานจังหวัดนครปฐม. **รามธิบดีพยาบาลสาร**. 20(1), 127-142.
- วิโรจน์ อารีกุล. (2553). **การดูแลสุขภาพและการให้คำแนะนำวัยรุ่น (Adolescent Health Care and Supervision)**. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- สายฝน เอกวรางกูร. (2556). พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของเยาวชน. **วารสารกิจการรณย์**. 20(2), 16-26.
- สุภาวดี วรรณลี, กนิษฐาจำรูญสวัสดิ์, วิรัตน์ กิตติพิชัย และณฤมล เชื้อมณีกุล. (2559). โปรแกรมพัฒนาเจตคติต่อบทบาททางเพศ และทักษะชีวิตต่อการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชายระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดลพบุรี. **ธรรมศาสตร์เวชสาร**. 16(3), 456-466.
- สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2560). **คู่มือพัฒนาศักยภาพแกนนำวัยรุ่น**. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2561). **สถานการณ์อนามัยการเจริญพันธุ์ ในวัยรุ่นและเยาวชน ปี 2560**. นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- อนุชิต วรกา. (2558). **ทักษะชีวิตกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดัตต มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดัตต.
- อภินันท์ วัชรเนทรวงศ์. (2553). **ปัจจัยด้านสังคมกับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพและพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- WHO. (1994). **Life skills education for children and adolescence in school**. Geneva: WHO.

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความรู้เรื่องเพศ และทักษะชีวิตรายด้านในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการทดลอง

ตัวแปร	ก่อนการทดลอง (n = 35)		หลังการทดลอง (n = 35)	
	$\bar{x} \pm SD$	t (df)	$\bar{x} \pm SD$	t (df)
1. ความรู้เรื่องเพศ				
กลุ่มทดลอง	5.06 ± 1	2.26(65.61)	8.91 ± 0.91	13.21(68)
กลุ่มเปรียบเทียบ	5.66 ± 1.21		5.71 ± 1.1	
p-value	0.27		< 0.001*	
2. ทักษะการคิดวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมเสี่ยงที่จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์				
กลุ่มทดลอง	6 ± 1.26	0.84(68)	8.34 ± 1.41	11.06(61.01)
กลุ่มเปรียบเทียบ	6.26 ± 1.31		5.11 ± 0.99	
p-value	0.41		< 0.001*	
3. ทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา				
กลุ่มทดลอง	4.71 ± 0.86	1.6(68)	6.57 ± 0.92	11.47(64.32)
กลุ่มเปรียบเทียบ	5.03 ± 0.78		4.31 ± 0.72	
p-value	0.12		< 0.001*	
4. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร				
กลุ่มทดลอง	2.49 ± 0.78	0.74(68)	4.1 ± 1.03	8.84(64.01)
กลุ่มเปรียบเทียบ	2.63 ± 0.84		2.11 ± 0.80	
p-value	< 0.001*		< 0.001*	

*significant at p<0.05

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความรู้เรื่องเพศ และทักษะชีวิตรายด้านในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ก่อนและหลังการทดลอง ในกลุ่มทดลอง

ตัวแปร	$\bar{x} \pm SD$	t (df)	p-value
1. ความรู้เรื่องการคุมกำเนิด			
ก่อนการทดลอง	5.06 ± 1	16.6(34)	< 0.001*
หลังการทดลอง	8.91 ± 0.92		
2. ทักษะการคิดวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมเสี่ยงที่จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์			
ก่อนการทดลอง	6 ± 1.26	7.78(34)	< 0.001*
หลังการทดลอง	8.34 ± 1.41		
3. ทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา			
ก่อนการทดลอง	4.71 ± 0.86	7.64(34)	< 0.001*
หลังการทดลอง	6.57 ± 0.92		
4. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร			
ก่อนการทดลอง	2.49 ± 0.78	7.78	< 0.001*
หลังการทดลอง	4.06 ± 1.03		

*significant at p<0.05

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนที่เปลี่ยนแปลงไปด้านความรู้เรื่องเพศ และทักษะชีวิตรายด้านในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

การเปรียบเทียบคะแนน	กลุ่ม	$\bar{x} \pm SD$	t (df)	p-value
1. ความรู้เรื่องการคุมกำเนิด	ทดลอง	3.86 ± 1.38	11(68)	< 0.001*
	เปรียบเทียบ	0.06 ± 1.51		
2. ทักษะการคิดวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมเสี่ยงที่จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์	ทดลอง	2.34 ± 1.78	8.06(68)	< 0.001*
	เปรียบเทียบ	1.14 ± 1.83		
3. ทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา	ทดลอง	1.85 ± 1.44	8.81(59.19)	< 0.001*
	เปรียบเทียบ	0.71 ± 0.96		
4. ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสาร	ทดลอง	1.57 ± 1.2	7.15(68)	< 0.001*
	เปรียบเทียบ	0.51 ± 1.25		

*significant at $p < 0.05$

